

# Laudáció és köszöntés

## Prószéky Gábor 70. születésnapjára

A *laudáció* főnevünk latin eredetű, jelentése méltatás, magasztalás, nyilvános elismerés. A szóval műfajt jelölünk, amely az ünnepi beszédek kategóriájába tartozik, és amelynek szép hagyománya van a Magyar Alkalmazott Nyelvészek és Nyelvtanárok Egyesületében. Én például a MANYE tagságomnak köszönhetem, hogy közelebből megismerkedtem a szóval, és azzal, hogy konkrétan milyen funkció kötődik hozzá szakmai-tudományos kontextusokban: a Brassai Sámuel-díj és a Tiszteleti Tagság átadásának elmaradhatatlan eleme, hogy a díjazott méltatása elhangozzon szóban, és megjelenjen írásban.

Ez a laudáció arra tesz kísérletet, hogy Prószéky Gábor pályafutásának áttekintésével hozzájáruljon az ünnepelt szakmai és tudományos eredményeinek, közösségmegtartó erejének méltatásához, nyilvános elismeréséhez. A MANYE tagjainak természetesen nincsen szüksége arra, hogy ezekre az eredményekre felhívják a figyelmét. Nagyon is tisztában vagyunk velük, hiszen publikációkban, konferenciákon, szakmai és tudományos fórumokon és interjúkban folyamatosan találkozunk velük, hogy aztán figyelembe vegyük és alkalmazzuk ezeket. Árulkodó az is, hogy egy egyszerű Google-kereséssel 17.500 találatot kaptam Prószéky Gábor nevére 2024. március 25-én.

Így a laudáció elsődleges célja az, hogy alkalmat teremtsen a MANYE közössége számára, hogy megálljunk egy pillanatra, kifejezzük elismerésünket, és együtt ünnepeljünk Prószéky Gáborral 70. születésnapján.

Prószéky Gábor 1954. március 25-én született Budapesten. Egyetemi tanulmányait az Eötvös Loránd Tudományegyetemen végezte, ahol két karon pár éves különbséggel három diplomát szerzett: programozó matematikus (1979, ELTE TTK), programtervező matematikus (1981, ELTE TTK), általános és alkalmazott nyelvész (1982, ELTE BTK). A tudományterületeken átívelő érdeklődését jelzi az is, hogy kandidátusi és MTA doktori fokozatát nyelvészetből szerezte 1994-ben, illetve 2005-ben, míg habilitációját az informatikai tudományok területén 2006-ban.

Pár éve egy interjúban (Innotéka, 2022. március 8.) azt nyilatkozta magáról, hogy két világ, két tudományterület közt jár-ke, és ezért bizonyos fokig különck tartathatják a nyelvészet és az informatika világában is. Számomra nemcsak tudományos érdeklődése és kutatási területe, hanem szakmai tevékenysége is azt mutatja, hogy a határvidékeken több szempontból is otthon van, és hogy törekvései mindig a különböző világok közti találkozási pontok keresésére és összekapcsolására irányulnak. E gondolat mentén teszek kísérletet arra, hogy – a teljesség igénye nélkül - összefoglaljam Prószéky Gábor rendkívüli pályafutásának főbb állomásait három szempontra fókuszálva: szakmai pályafutására, tudományos munkásságára és tudományos közéleti tevékenységére.

Pályája első felében többek között úgy kapcsolta össze a humán tudományokat az informatika tudománnyal, hogy dolgozott az MTA Zenetudományi Intézetében, foglalkozott könyvtár-automatizálással, tanított az ELTE Természettudományi Karán, és tevékenykedett nyelvtechnológiai szakértőként Hollandiában. A PPKE Információs Technológiai és Bionikai Karának (ITK) alapító tagja. A Karnak 2001-es megalakulása óta oktatója, 2006 óta egyetemi tanára. Ugyanitt 2009 és 2016 között a kutatási és innovációs dékánhelyettesi feladatokat is ellátta. Az ITK-n működő Roska Tamás Műszaki és Természettudományos Doktori Iskola törzstagja és a Doktori és Habilitációs Tanács elnöke, ugyanakkor oktató és témavezető a BTK Nyelvtudományi Doktori iskolájában is.

Két világ találkozását jelenti a tudomány és az üzleti tevékenység összekapcsolása is. Tudományos kutatásait sikeresen alkalmazta az üzleti életben az 1991-ben általa alapított nyelvtechnológiai kutatócég, a MorphoLogic keretein belül, amelynek profiljába alapkutatások és az ezeket alkalmazó üzleti tevékenység tartozik. A cég a mai napig működik, fejlesztései számos díjat nyertek.

A tudományos munka és a gyakorlati élet egy másik fajta sikeres összekapcsolását mutatják Prószéky Gábor vezetőként elért eredményei. A Morphologic és a PPKE ITK mellett 2017-től az MTA Nyelvtudományi Intézetének igazgatója, majd 2020-tól a Nyelvtudományi Intézet jogutódjaként működő Nyelvtudományi Kutatóközpont főigazgatója. A kutatóközpontba szerveződés koordinálása és irányítása olyan képességek alkalmazását igényelte tőle, amelyek nem részei a tudományos munkának. E képességek, kiegészítve tudományos beágyazottságával, tekintélyével és hitelességével nagy szerepet játszottak a sikeres átállásban, amelynek kihívásai az országos sajtó szagcímeiben is szerepeltek.

Prószéky Gábor kutatási területe nem sorolható egyetlen tudományágba: munkássága során mindig az informatika tudományok és a nyelvtudományok találkozási pontjait kereste. Kutatásai a nyelvtechnológia területére irányulnak, konkrétabban fogalmazva az emberi nyelvhasználatot leíró, performancia-alapú modellek vizsgálatára, ezek számítógépes megvalósítására, valamint a nyelvtechnológiai eredmények alkalmazhatóságára a gyakorlatban. Ilyen gyakorlatban alkalmazható lehetőségeket valósított meg helyesíráseellenőrző, illetve fordító programok fejlesztése során.

A vezetésével 2012-ben létrejött Nyelvtechnológiai Kutatócsoportban, majd később a Nyelvtudományi Kutatóközpontban zajló kutatási projektek keretein belül olyan hatalmas szövegtesteket építettek kollégáival, mint az 1,2 milliárd szavas Pázmány Korpusz, vagy a 32 milliárd szövegrészt tartalmazó tanítói anyag a ChatGPT magyar testvére, a PULI GPT névre keresztelt nyelvi modell számára. Ugyanitt kidolgozás alatt áll a PULI továbbfejlesztett verziója, amely a magyar mellett már angol és kínai szövegrészeket is tartalmaz. A kutatási projekt célja, hogy a nyelvi modell képessé váljon interaktív válaszadásra a felhasználók felé úgy, hogy a nyelvhelyesség és a megfelelő szókészlet alkalmazásán túl figyelembe vegye a vonatkozó kulturális és történelmi kontextust, valamint illeszkedjen az adott nyelvterület szóhasználatához is.

Az innovatív és előremutató kutatási projektek és ezek hazai és nemzetközi kontextusban is elismert eredményei mellett jelentőséggel bír az a tény is, hogy Prószéky Gábor egyike azoknak a tudós embereknek, akik számára fontos, hogy tudásukat és kutatási eredményeiket elérhetővé tegyék a társadalom széles rétegei számára. Innen

nézve világok közti átjárást jelent az is, hogy ugyanúgy otthon van hazai és nemzetközi konferenciatermekben, mint újságírókkal folytatott beszélgetésekben, ahol a kívülállók számára is jól követhetően, gondolatait sok példával és analógiával alátámasztva beszél a nyelvtchnológiát és a gépi tanulást érintő kérdésekről, a közelmúltban például a nagy nyelvi modellek (pl. a ChatGPT és a magyar PULI) alkalmazásában rejlő lehetőségekről, korlátokról és a távlati fejlesztési célokról.

Tudományos eredményeinek mérőszámai közül itt hármat említek: tudományos közleményeinek száma az MTMT alapján 209; tudományos közleményének és alkotásainak független idézettségi száma 1411; Hirsch-indexe: 19.

Kiemelkedő munkásságát számos hazai és nemzetközi díjjal ismerték el, ezek közül kettőt emelek ki. 2000-ben minden addig kitüntetett szakember közül legfiatalabbként megkapta a tudományos-műszaki terület legmagasabb rangú kitüntetésének számító Széchenyi-díjat. 2005-ben a Magyar Alkalmazott Nyelvészek és Nyelvtanárok Egyesületétől Brassai Sámuel-díjat kapott, amelyet azoknak ítél oda a MANYE választmánya, akik az alkalmazott nyelvészet területén nyújtanak kiemelkedő teljesítményt.

Sokrétű tudományos és szakmai tevékenysége mellett arra is marad ideje és energiája, hogy tudományos szervezetek munkájában vegyen részt, és ott több esetben elnöki tiszttel töltsön be. A MANYE egyike ezeknek a szervezeteknek. A Szépe György és barátai által 1990-ben alapított egyesület elnöki teendőit Klaudy Kingától vette át 2013-ban egy olyan szervezetben, amely addigra bizonyította létjogosultságát a magyar tudományos közéletben, és amely világosan megfogalmazott célkitűzésekkel, működő szervezeti struktúrával és tudományos-szakmai tevékenységek folyamatos szervezésével segítette és fogta össze az alkalmazott nyelvészet területén tevékenykedő szakemberek munkáját (Klaudy, 2021).

Prószéky Gábor 2023. márciusában kezdte meg harmadik elnöki ciklusát a MANYE élén. Elnöksége 11 éve során a szervezetnek számos kihívással kellett szembenéznie. Ennek oka, hogy az oktatást és kutatást érintő politikai döntések és társadalmi változások kihatással voltak és vannak a MANYE tudományos közéletben betöltött helyére és szerepére is. Ebben a közegben a hosszú távú sikeres működés attól függ, hogy milyen mértékben tudja a MANYE továbbra is hatékonyan képviselni az alkalmazott nyelvészek és nyelvtanárok közösségét (Prószéky és Seidl-Péché, 2021).

Prószéky Gábor elkötelezettségének, kitartó munkájának és elnöki tekintélyének nélkülözhetetlen szerepe van abban, hogy a MANYE a mai napig stabil létszámú aktív tagsággal, jól átgondolt és konkrétan megfogalmazott hosszú távú célkitűzések mentén, a folyamatosság és rendszeresség biztosításával működik. Vezetői érdemei közé tartozik annak a lelkes, társadalmi munkát végző csapatnak az összetartása és irányítása is, amely az egyesület szabályos működését biztosítja a vezetőség, a választmány és a felügyelőbizottság keretén belül.

Szerénységét jelzi, hogy a MANYE eredményeit soha nem saját, hanem az egyesület érdekében tevékenykedő kollégák kitartó és hatékony munkájának tulajdonítja. Nincs olyan vezetői értekezlet, választmányi ülés, vagy közgyűlés, ahol ne mondaná el, hogy kollégái azok, akiknek az egyesület sikeres és zökkenőmentes működése köszönhető. Miután ez a méltatás rendszerint elnöki megnyitó beszédekben és zárószóiban hangzik el, az ülések koreográfiája nem teszi lehetővé, hogy az érintettek felszólaljanak, és felhívják a figyelmet arra, hogy ez azért nincs teljesen így. Miután

a viszontválasz lehetőségének hiányát sok éven keresztül személyesen is megtapasztaltam, kihasználom mostani helyzetemet, és pótlom ezt a régi adósságot. Míg egy szakmai-tudományos szervezet működtetése kétség kívül csapatmunka, kompetens vezető nélkül nem formálódhat igazi csapat, és a hosszú távra kitűzött célok sem valósulhatnak meg sikeresen. Szerencsésnek tartom magam, amiért megtapasztalhattam, milyen érzés egy ilyen közösség részese lenni.

Prószéky Gábor 70. születésnapját számos szakmai-tudományos körben ünneplik. Az ünnepséghez csatlakozva a Magyar Alkalmazott Nyelvészek és Nyelvtanárok Egyesülete nevében kívánok boldog születésnapot, jó egészséget, minden szépet és jót, és azt, hogy sok közös munkával eltöltött év várjon még mindannyiunkra a szervezet keretein belül.

*Sárdi Csilla*  
*a MANYE alelnöke*

---

## IRODALOM

- Klaudy, K. (2021). Az alkalmazott nyelvészek szakmai közösséggé formálódása a 20. század végén és a 21. század elején. *Modern Nyelvoktatás* 27(1-2), 17–38. <https://doi.org/10.51139/monye.2021.1-2.17.38>
- Prószéky, G. & Seidl-Péché, O. (2021). Az alkalmazott nyelvészet és a MANYE jelene, jövője. *Modern Nyelvoktatás* 27(1-2), 39–45. <https://doi.org/10.51139/monye.2021.1-2.39.45>
- Szegedi, I. (2022). Két világ határán (interjú). *Innotéka*. [https://www.innoteka.hu/cikk/ket\\_vilag\\_hataran.2446.html](https://www.innoteka.hu/cikk/ket_vilag_hataran.2446.html) (Letöltve: 2024. március 30.)